

УДК 342.5:338.22

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2024.4.2>**Наталія ЛАВРИК**аспірант ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», nataliia.lavryk@gmail.com
ORCID: 0009-0006-5853-0735

АНАЛІЗ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ, ЇХ РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ

Державне регулювання у сфері підприємництва здійснюється низкою органів влади, кожен з яких використовує свої специфічні методи для забезпечення стабільності та безпеки суб'єктів підприємництва. Гарантування фінансово-економічної безпеки підприємств включає кілька важливих аспектів, серед яких макроекономічна стабільність, захист економічних інтересів держави, підвищення добробуту населення, стимулювання інвестицій і конкуренції та підтримання національної безпеки.

Роль держави сьогодні проявляється в регулюванні ринкової економіки через законодавчий вплив, переважно у сфері підприємницької діяльності. Основна роль у регулюванні підприємницької діяльності належить правовому регулюванню.

У статті досліджено особливості поняття «правовий статус». Здійснено аналіз правового статусу органів виконавчої влади в підприємстві. Розкрито роль органів виконавчої влади в підприємницькій діяльності. Узагальнено отримані результати.

Ключові слова: правовий статус, виконавча влада, підприємство, підприємницька діяльність.

Nataliia Lavryk. ANALYSIS OF THE LEGAL STATUS OF EXECUTIVE AUTHORITIES IN BUSINESS ACTIVITIES, THEIR ROLE AND FUNCTIONS

The state regulation of business activity is carried out by a set of authorities, each of which uses its specific methods to ensure the stability and security of business entities. Guaranteeing the financial and economic security of enterprises involves several important aspects, including macroeconomic stability, protection of the state's economic interests, improvement of public welfare, stimulation of investment and competition, and maintenance of national security.

The role of the state today is manifested in the regulation of the market economy through legislative influence, mainly in the area of business activity. The main role in regulating business activity belongs to legal regulation.

The article studies the particularities of the concept «legal status». The legal status of executive authorities in business activity is analyzed. The role of executive authorities in business activity is covered. The research findings are summarized.

Key words: legal status, executive power, enterprise, business activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Підприємство набуває все більшого значення в процесі ринкової трансформації економіки України. Аналізуючи, можна сказати, що підприємство має безпосередній вплив на становлення та розвиток ринкових інститутів, у тому числі на відтворення вільного конкурентного середовища. Юридичне впорядкування щодо підприємницької діяльності забезпечує як внутрішні, так і зовнішні умови її розвитку та функціонування. Особливе значення для систематизування підприємництва має організаційно-юридичне регламентування.

Іншими словами, ефективна підприємницька діяльність можлива лише за наявності соціально-економічних, правових та психологічних умов, стимулів для розвитку бізнесу та залучення матеріальних і фінансових ресурсів на сприятливих умовах. У цьому полягає суть державної підтримки підприємства, основними елементами якої є, зокрема, нормативно-правове регулювання, фінансова підтримка, майнова підтримка та інформаційна підтримка.

Відносини адміністративного характеру виникають між публічною владою та суб'єктами

господарювання в особі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, по-перше, тому, що в цих відносинах органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування є органами публічної влади, а не суб'єктами господарювання, наділеними господарською компетенцією, а по-друге, тому, що їх діяльність у сфері господарювання (адміністративно-господарська діяльність) є публічно-владною. Це відноситься до того, що їх діяльність у сфері господарювання (адміністративно-господарська діяльність) пов'язана з виконанням публічно-владних повноважень, тобто владних управлінських функцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідження правовий статус органів виконавчої влади в підприємстві висвітлено у працях таких науковців, як: О. Ю. Дрозд [1], Л. В. Хомко [2], Г. В. Рибницький [4], Н. Данік [8] та інших.

Мета статті. Метою статті передбачено дослідити правовий статус органів виконавчої влади в підприємницькій діяльності та обґрунтувати їх роль та функції.

Виклад основного матеріалу. Підприємницька діяльність здійснюється відповідно до встановлених державою загальнообов'язкових правил поведінки у цій сфері, які забезпечуються різними правовими засобами та методами, в тому числі адміністративно-правовими. Тому підприємницька діяльність перебуває під охороною адміністративного права та підпадає під вплив адміністративно-правових норм.

Таким чином, водночас держава використовує різні засоби регулювання підприємництва з метою реалізації економічної політики та виконання цільових економічних та інших програм, а також програм економічного і соціального розвитку. Засоби державного врегулювання підприємницької діяльності – це засоби та методи, за допомогою яких держава впливає на відносини у сфері підприємництва.

Відповідно до статті 12 ГК України, основними інструментами державного регуляційного впливу на діяльність суб'єктів господарювання є державне замовлення, ліцензії, патенти, квоти, технічні регламенти, застосування стандартів і обмежень, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, субсидій, компенсацій, цільових інновацій і дотацій.

Взагалі правовий статус як багатовимірної категорія має, по-перше, загальний та універсальний характер і охоплює статус різних суб'єктів правовідносин, таких як держава, суспільство та індивіди. По-друге, він відображає індивідуальні особливості суб'єкта та його фактичне становище в різних системах суспільних відносин. По-третє, воно не може бути реалізоване без передбачених законом обов'язків, юридичної відповідальності та, за необхідності, юридичних гарантій.

Безумовно, «адміністративно-правовий статус» є різновидом загального поняття «правовий статус», який визначається типом суб'єкта (фізична чи юридична особа) адміністративно-правових відносин [1].

Дійсно, під суб'єктом реалізації координаційної політики у сфері підприємництва розуміється система державних і недержавних органів, організацій громадянського суспільства та суб'єктів господарювання, які здійснюють скоординовану регуляторну діяльність з метою підготовки, прийняття, відстеження результативності та внесення змін до регуляторних актів у сфері підприємництва відповідно до засад, способів та процедур, встановлених законодавством України [2].

До них належать національні органи, що реалізують регуляційну політику щодо підприємницької діяльності: Верховна Рада України, найвищий і єдиний законодавчий орган країни, він є одним з головних акторів у формуванні та реалізації цієї політики; Президент України як глава держави, в межах своїх повноважень він гарантує цілеспря-

мовану діяльність усіх органів державної влади у формуванні та реалізації політики, визначає її основні напрями та систему найбільш актуальних завдань у сфері економічної діяльності; Кабінет Міністрів України як вищий орган адміністративної влади, він реалізує єдину регуляторну політику, забезпечує безперервне та послідовне виконання законодавства щодо підприємництва, формує загальнодержавну програму її розвитку та реалізує її через притаманні йому структури, а також організовує діяльність інших центральних органів виконавчої влади.

Економічна стабільність підприємства є важливою умовою його сталого розвитку та конкурентоспроможності. Вона досягається за рахунок комплексного управління всіма складовими діяльності підприємства, що дозволяє знизити вплив негативних факторів і забезпечити стабільність і прогресивний розвиток в умовах невизначеності та ризику.

Ось, фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Фінанси мають фундаментальне значення для економіки будь-якої країни і виступають «кров'ю» економічної системи. Фінанси – це сукупність економічних відносин, що виникають у процесі грошового обігу.

Сьогодні розвиток підприємництва в Україні підійшов до такого етапу, коли вдосконалення підпорядкованій державі регуляційної політики визначає його подальші перспективи. Як наслідок, питання державного регулювання підприємництва та засобів впливу держави (адміністративної системи в цілому) на підприємницьку діяльність і підприємство набувають все більшого значення. По-друге, слід зазначити, що в Україні ще не завершено формування цілісної системи державного врегулювання підприємництва.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та Верховною Радою України і в межах, передбачених цією Конституцією, підконтрольний та підзвітний Верховній Раді України. У своїй діяльності Кабінет Міністрів України керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України і постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України [3].

До його компетенції загалом належать: 1) економічна та фінансова сфера: сприяння розвитку підприємництва на засадах рівності перед законом усіх форм власності та соціальної спрямованості національної економіки, антимонопольно-конкурентне регулювання економіки, вжиття заходів щодо розвитку конкуренції та ринкової інфраструктури, реалізація певної політики щодо підприємництва; 2) вжиття заходів щодо вдосконалення державного врегулювання у сфері науки

і техніки у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; стимулювання інноваційної діяльності на підприємствах, в установах та організаціях; прийняття рішень щодо обмежень та тимчасових заборон (зупинень) [4, с. 119-120].

В першу чергу мова йде про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Відповідно до Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, затвердженого постановою КМУ від 20.08.2014 р. № 459 [5].

Мінекономіки є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує: 1) формування та реалізує державну політику у сферах економічного, соціального розвитку і торгівлі, державної інвестиційної політики, державної зовнішньоекономічної політики, технічного регулювання, стандартизації, державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності, управління об'єктами державної власності, реалізації майна (майнових прав, інших активів), 2) фіксування та здійснення політики, підпорядкованій державі у сфері врегулювання державних запасів товарів, експортного контролю; 3) концентрування певної політики щодо охорони прав споживачів, забезпечення політики у сфері експортного контролю; 4) генерування та втілення певної аграрної політики, державної політики у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави, охорони прав на сорти рослин, тваринництва, насінництва та розсадництва [5].

Також Державна регуляторна служба являється центральним органом виконавчої влади, робота якого концентрується і фіксується Радою Міністрів України, що реалізує підпорядковану державі регуляційну політику, політику з питань контролю щодо підприємництва, дозвільну систему у сфері господарської діяльності та спрощення господарської діяльності. ДРС є спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування у сфері господарської діяльності [6].

Основними завданнями ДРС є: 1) здійснення підпорядкованої державі керуючої політики, полі-

тики щодо контролю підприємництва та дозвільної системи у сфері господарської діяльності; 2) узгодження діяльності певних органів влади щодо дерегуляції підприємницької сфери [6].

Державна податкова служба України є також одним із органів виконавчої влади у складі Ради Міністрів України, діяльність якого фіксується та узгоджується через Міністра фінансів та який реалізує державну політику з питань державної податкової служби та з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [7]. З точки зору впливу на регулювання підприємницької діяльності можна внести пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Зазначимо, що Державна податкова служба України має основні завдання:

- Контролювати своєчасність та повноту сплати податків і зборів.
- Виявляти та запобігати податковим правопорушенням.
- Забезпечувати виконання податкового законодавства.
- Моніторинг та аналіз податкової звітності компанії та виявлення ризиків [8].

Національна аудиторська служба України покликана здійснювати державний фінансовий контроль за використанням бюджетних коштів і державного майна, забезпечувати ефективність управління фінансами, проводити моніторинг та аналіз фінансових операцій з бюджетними коштами [8].

Таким чином, разом ці органи формують систему державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств України та забезпечують комплексний контроль і нагляд за різними аспектами господарської діяльності.

Висновки. Підприємницька діяльність здійснюється відповідно до встановлених державою обов'язкових правил поведінки у цій сфері, які забезпечуються різними правовими інструментами та методами, в тому числі адміністративно-правовими. Таким чином, адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності тією чи іншою мірою здійснює значна кількість державних органів. Кожен з цих органів вживає відповідних заходів у межах своєї компетенції для досягнення поставлених цілей.

Література:

1. Дрозд О. Ю. Загальнотеоретичні основи концепту «адміністративно-правовий статус державної служби» з оглядом його особливостей на прикладі органів державної виконавчої служби. Юридичний науковий електронний журнал. № 5, 2023 р. с. 506–508.
2. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник / Л. В. Хомко, Х. Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>.

4. Рибницький Г. В. Адміністративно-правові засади управління підприємницькою діяльністю в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2016. 444 с.
5. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: Постанова від 20.08.2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-п#Text>.
6. Положення про Державну регуляторну службу України: постанова від 24.12.2014 р. № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2014-п#n7>.
7. Положення про Державну податкову службу України: постанова від 06.03 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п#Text>.
8. Данік Н. Особливості регулювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. *International Science Journal of Management, Economics & Finance* 2024; 3(4). С. 59–68.